

АДВ. МИРОСЛАВ ЂОРЂЕВИЋ: Са Вашим одобрењем, у пола дванаест бих напустио претрес, замењиваће ме Ђокић, па да не прекидам у току.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у наставку доказног поступка саслуша професор доктор **ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ** у својству вештака.

ВЕШТАК ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Дobar дан.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Дobar дан. Хоћете да седнете, ако Вам је згодније или?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Само да узмем наочаре.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

ЛИЧНИ ПОДАЦИ ЗА ВЕШТАКА

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, Ви сте професор доктор **Зденко**?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Цихларж.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро дам рекла, Цихларж. Име Вашег оца?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Такође **Зденко**.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Од оца **Зденка**, рођени сте године само?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: 1946. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У месту?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Сарајеву.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У Сарајеву, а живите у Тузли, да ли је тако?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Улица?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Имета Мујазиновића бр.5.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имета Мујазиновића број 5. По занимању сте?

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: Професор судске медицине, односно специјалиста судске медицине.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Специјалиста за судску медицину.

Вештак **ЗДЕНКО** др **ЦИХЛАРЖ**: И патолог.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И патолог, а радите?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Запослен сам на Медицинском факултету Универзитета у Тузли.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Универзитета у Тузли. Претпостављам да нисте у сродству, нити у свађи са нашим оптуженима, Грујић, Поповић, Филиповић, Драгићевић, Кораћ и Славковић?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Вештак Зденко Цихларж, од оца Зденка, рођен 1946. године у Сарајеву, са пребивалиштем у Тузли, ул. Исмета Мујазиновића бр.5, по занимању специјалиста судске медицине и патолог, запослен на Медицинском факултету Универзитета у Тузли, није у сродству, није у завади са оптуженима.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се на основу чл.114. и 117. ЗКП-а саслуша вештак професор доктор Зденко Цихларж који се позива да изнесе свој налаз и мишљење непристрасно, у складу са правилима науке, те се упозорава да давање лажног исказа представља кривично дело.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја ћу Вас замолити да сада положите заклетву вештачку, читањем тог текста испред Вас.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Заклињем се да ћу вештачити савесно и непристрасно по свом најбољем знању и да ћу тачно и потпуно изнети свој налаз и мишљење.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала.

Након што је положио заклетву, вештак изјави:

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја ћу Вас укратко подсетити и истовремено упознати са предметом наше оптужнице. Пред овим судом у току је кривични поступак против шест лица због кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва. Ставља се на терет лицима да су извршили ово кривично дело на територији општине Зворник у периоду мај-јули 1992. године. Ми овде имамо две фасцикле са документацијом, то су записници о ексхумацијама,

такође имамо овде и фотодокументацију, ренгентске снимке, неке извештаје о идентификацији лица, па ћу Вас ја позвати без упуштања у имена лица. Претпостављам да се Ви тога не можете сетити, да нам укратко кажете, на који начин и када сте Ви били у контакту са предметима овим, на који начин сте анализирали, значи, која је била методологија рада, да ли сте присуствовали евентуално некој ексхумацији, ако јесте, где, да ли се сећате уопште у ком је то периоду било, колико је то било тела ексхумирано и како сте уопште утврђивали идентитет ових особа, на чији позив сте, значи, дошли на лице места? Изволите.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја ћу покушати укратко да Вам изнесем, да Вам уствари одговорим на нека од ових питања која сте ми поставили, с тиме што пошто сам учествовао углавном у обрадама тела, а нисам био присутан на свим ексхумацијама, што је било немогуће, дакле, методологија рада се састојала у томе, да је она пре свега се обављала преко тима. Ми смо при тадашњем Заводу за судску медицину у Тузли основали један експертни тим који је садржавао од отприлике пет па до девет особа. Ја сам био вођа тог тима и дан-данас сам. А наша интенција је била пошто имамо огроман посао, да поделимо тако посао, да свако да обол најбољим, онолико колико он то као појединац може најбоље, а на концу, ја као вођа тима сам извршио преглед свега онога пре него што је то стављено на папир, пре него што је, пре него што су направљени записници о судско-медицинској експертизи, а на питање по чијој наредби смо радили, пошто је у Босни и Херцеговини извршена реформа правосуђа, у међувремену, дакле, ми смо у почетку радили по наредбама Окружног суда, дакле, истражног судије, а након тога, по наредбама Кантоналног тужилаштва Тузланског кантона. Ја бих, ако дозволите се прво осврнуо укратко на гробницу коју смо најдуже обрађивали, која је најдуже трајала, а то је Црни Врх. Ја сам пре него што сам дошао овде из нашег компјутера повadio основне податке, па ако треба, ја ћу укратко презентирати. Из те масовне гробнице, значи Црни Врх, Зворник, ексхумације су трајале по мојим подацима од 28.07. до 03.10.2003. године. Из те гробнице укупно је ексхумирано 920 скелетних остатака, одеће и предмета, од чега је њих 482 било означено ознаком «Б» - «боди».

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То су делови тела?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То су, «боди», то је била ознака која је давана на лицу места, а она би отприлике се односила или на комплетно тело или већим делом на комплетно тело. Затим њих 149 је било означено ознаком «БП» - значи то су били делови тела, *partes body*, значи делови тела, то је можда један торзо, горњи део тела, доњи део, карлица са рукама и ногама и тако даље. Затим њих 221 ознаком «ГБП». Она је обухватала, да тако кажем, помешане остатке – ту је било и скелетних остатака, ту су били и делови одеће, обуће, затим њих 55 ознаком «А» - то су биле ствари или предмети и њих 13 ознаком «А general kloting» - значи у тим врећама, да тако кажем, са том ознаком, налазили су се делови одеће. Пре него што пређем на методологију рада, да кажем да од овог укупног броја, значи 920 бројева, да

тако кажем, после урађене судско-медицинске експертизе коју ћу ја укратко да објасним после како се она вршила, на који начин и којим смо се методама служили, урађена је идентификација. Идентификација посмртних остатака се у новије време за разлику, на пример од Раминог гроба, већег дела и то ћу се вратити на то, јер и то је питање овог вештачења, радила најсавременијом методом, ДНК методом. Дакле, пошто гробница Црни Врх је била делом и већим делом секундарна гробница, а и без обзира што је била таква, узимани су узорци за ДНК анализу, а то су били углавном исеци дугих цевастих костију, зуб или зubi, дакле, оно што смо могли да имамо на располагању и од којег смо, да тако кажем професионално, материјала могли очекивати позитиван резултат, јер треба знати да чак и од дуге цевасти, на пример femога, односно бутне кости се не мора увек очекивати да се добије позитиван ДНК налаз. Значи, када је завршена ДНК анализа, то је трајало доста дуго, различито дуго, зависно од оптерећења лабораторије. То је лабораторија Међународне комисије за тражење несталих, ACNP, они су радили то. Након тога, ми смо добијали те њихове рапорте и онда смо под одређеним бројем, јер свако тело већ на самој гробници, добива своју ознаку. Та ознака прати све до сахране. Значи, она се, што је основни елементарни предуслов успешног рада, не мења ни у једном тренутку. Значи, ми смо после добивања ДНК анализе уз помоћ Комисије за тражење несталих, сазивали чланове породица, обављали послове идентификације, дакле у њиховом присуству и одмах да кажем, до данас од овог укупног броја, говорим о гробници Црни Врх, је позитивно уз помоћ, значи, ДНК методе, идентификовано 363 особе. Ако је потребно, ја имам овде списак имена, ја Вам то могу дати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Може, имате копију?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Имам, да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Констатује се да вештак прилаже суду копију списка до сада идентификоване 363 особе које су ексхумиране са локације Црни Врх у периоду јули-октобар 2003. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Претходно су ексхумиране, а онда су идентификоване, делови, на основу којих је вршена идентификација. То је доказ да су идентификовани, 363, да ли је тако?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ето, ту Вам је списак, значи тачно 363 до сада. Идентификација још траје. То значи није коначан број.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, од 920 ових, да кажем, ознака, бројева.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Што не значи да је то 920 људи, управо због тога што се ту.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Има разних делова и одеће и тела.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И сигурно није 920, сигурно није 920. Колико, ја Вам тачно не могу рећи.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Претпоставља се да једно тело може да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: А можда нећемо никада ни доћи до тачног броја, тачног броја, значи до сада са сигурношћу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли је овај списак радила та иста Комисија која је вршила идентификацију, а пре тога ексхумацију?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То смо ми радили, експертни тим, јер задатак завршног тог чина, значи идентификације, је ствар стручњака, судске медицине, уз, нормално, присуство и других релевантних фактора. Ту су криминалистички техничар, ту буде тужилац, ту је породица. Ја имам, а имате и Ви, то сам видео у списима, имате и записнике о обављеној идентификацији, где и пише, да сада не губимо време, ја имам то, имате и Ви, видео сам, где се наводи ко присуствује њој и на крају те особе морају да је потпишу. Што се тиче ове гробнице Црни Врх, могу да кажем да је судско-медицинска и криминалистичко-техничка обрада, ја говорим о обради тела, вршена од стране експертног тима, који је имао у саставу два лекара специјалиста судске медицине, два помоћна обдуцента, два криминалистичка техничара и једног административног радника. Сам поступак укратко, пошто се он односи фактички на све остале ове гробнице, глобално би се састојао у томе, да посмртни остаци, ја ћу укратко то, ако буде било питања, да објасним, посмртни остаци који се ексхумирају из неке масовне или појединачне гробнице, добија као што сам већ рекао, своју ознаку. Стављају се у посебне вреће, ознака треба да постоји уз тело и на врећи, написана на више места. Уз то што се уз посмртне остатке, то су најчешће дуге цевасте кости или неки други коштани елемент, ставља и лимена плочица. Плочица, на којој се одмах на лицу места утисне, односно напише број, која се са једном жицом стави уз посмртни остатак. Дакле, све то из разлога да се онемогући евентуална замена. Значи, да оно што је под одређеним бројем, ознаком ексхумирано, да оно под тим бројем буде и обрађено и на концу да се сав поступак обави до краја, дакле, до позитивне идентификације и сахране под том ознаком. Значи, након те ексхумације и стављања у посебне вреће, тела су транспортована најчешће у комеморативни центар, где су дуже или краже време чекали на обраду. На обраду се чекало из простог разлога што смо морали да нађемо фактички слободно време за то, јер многе од ових обрада смо радили и поподне и навече и суботом и недељом, зависно од тога, колико смо могли, да тако кажем, да украдемо слободног времена, јер сви смо ми запослени на неким другим пословима. Ти остаци који су били допремљени у тим пластичним врећама, ПВЦ врећама, подвргнути су затим прању, ту имамо посебну опрему, уз верификацију одевних предмета који несумњиво припадају тим посмртним остацима, да се не би они преклопили неком другом. Тада у тој првој фази, значи прања и криминалистички техничари раде свој део посла, дакле, они тада верификују присуство неких предмета, личних докумената, пројектила, зрна, било чега што се нађе, све се то, такође,

посебно снима, али увек напомињем са, увек уз ту одређену ознаку из разлога који сам већ рекао. Након тога, то је све нормално под контролом вештака, се посмртни скелетни, углавном су то скелетни остаци са изузетком Раминог гроба где смо имали велики број сапонефицираних тела, постављају на столове, обдукционе столове, с тиме што се ти скелетни остаци слажу у, да тако кажем, у нормални анатомски положај. Дакле, глава иде на своје место, доња вилица на своје место, све до прста, ако постоје чланци прстију на ногама, све иде на своје место, се сложи и након тога се приступа судско-медицинској обради која у тој првој фази треба да одговори на два кључна питања – а то су: да се одговори на питање, којем полу или полу ти скелетни остаци припадају, дакле, да ли је то мушки или женски пол. Ту се служимо уобичајеним антрополошким методама, морфолошким карактеристикама лобање, ако је има, вилица, затим карлице посебно, бутне кости или било чега што имамо на располагању, јер добро смо упућени, научили смо које су карактеристике, на промер, на лопатичној кости, на кључној кости, које опредељују са сигурношћу да се ради или о мушком или о женском полу. Следећа фаза, следеће питање на које треба одговорити, поред пола, то је да одговоримо на питање животне доби. Дакле, која је животна доб тих посмртних остатака у тренутку њиховог усмрћења. Ту се служимо различитим методама, најчешће методом *sačebunks*, дакле то је метода где посматрамо морфолошке карактеристике синфизичног лица. То је онај део карлице где се састају две препонске кости, спреда и то је најсигурнија метода, где се са доста великом прецизношћу може одредити на основу морфолошких карактеристика те синфизе или лица синфизе, којој фази припада та карлица. Има их од 1 до 8 по старости, значи, не знам напамет те релације, знам да је прва негде од 16 мислим до 21 годину, то сада није ни битно, до најстаријих особа. Ако немамо карлице, можемо се послужити методом одређивања старости прегледом транспаренције, односно транслуцентности зуба, ако их има. Метода стара је *gustafson*, а чешће користимо методу по *Lamendinu*, на основу периодентозе и транслуцентности корена зуба, којом такође можемо са доста великом сигурношћу да одредимо животну доба. Та транслуцентност се уствари јавља услед депозита кристала хидроксиапатита и лако се уочи, посматрајући зуб, може на негатоскопу или једноставно према неком извору светла се може лепо видети докле то просветљење допире и на основу тога по одређеним критеријумима можемо одредити приближну старост. Надаље, трећи задатак на који требамо одговорити то је да одговоримо, да дамо податак о заживотној висини скелетних остатака, односно особе којој припадају ти скелетни остаци. Методе су различите, а оне се углавном састоје у мерењу дугих цевастих костију, значи њихове дужине и пре смо користили регресивне формуле за старост по *Troteru Glezeru*, међутим, у новије време, користимо регресионе формуле по *Сарајлићу*. То је један мој колега коме сам ја био ментор на том раду, који је на основу босанско-херцеговачке популације одредио, односно дао упуте, дао шеме на основу којих ми са готово стопостотном сигурношћу можемо да одредимо заживотну висину

особе којој припадају одговарајући скелетни остаци, с тиме што се та метода посебно односи на мушке и на женске особе, постоје неке мале варијације у томе. Значи, то су прве три основне претпоставке, од којих ми полазимо. Већ сам и рекао које су то методе, а следеће је да утврдимо оно што је и за суд, за тужилаштво можда и најбитније, доказ повређивања. То ради искључиво специјалиста судске медицине, дакле, на основу, ако говоримо о скелетним остацима, ту се на основу понављам само сигурних показатеља, односно сигурних промена на костима, на лобањи, на дугим цевастим, на ребрима или било којим, изјашњавамо о карактеру повређивања. Ако нисмо сигурни, то се нарочито односи на преломе ребара, јер преломи ребара могу настати и секундарно, дакле неким притиском, ми то не узимамо као сигуран доказ повређивања и не наводимо га као такав, него га само верификујемо као споредни налаз, значи не бацајуемо га, он је верификован, али се не узима у обзир код давања налаза о повређивању, односно претпостављеном узроку смрти. Такође, по завршетку свега овога, као што сам већ и рекао, узима се исечак неке кости или зуба за ДНК анализу. То се опет похрањује у посебне врећице, под одређеним бројем, увек је то исти број и шаље се у одговарајућу лабораторију коју сам већ споменуо, која ће да изврши ДНК анализу. По добијању налаза, односно ДНК рапорта, уз суделовање Комисије за тражење несталих, позивају се чланови породице, ако су доступни и онда се проводи процес идентификације, на тај начин што се тој или једној особи или више особа, презентира наш судско-медицински записник којег и Ви ту имате, а и ми имамо у копијама, значи разговарамо са њима, да ли, јер ми већ знамо име и презиме, пошто смо добили ДНК налаз, да ли, а имамо одређени број, деловодни онај број и ми то врло једноставно проверамо пред њима, питамо их, да ли је тај њихов ближњи имао ту и ту висину, колику је имао висину, нормално пол, колико је имао година и онда то проверавамо са нашим подацима, упоређујемо то. Нормално, презентирамо им и одећу, ако је била, предмети ако су били, ствари и све оно што је релевантно за идентификацију. Након тога, некада породице изразе жељу да погледају остатке, да погледају одећу и након тога завршеног целокупног процеса, испуњава се потврда о смрти, а уз претходно испуњавање записника о утврђивању идентитета. То би било глобално гледано метод рада који се примењивао и који и дан-данас примењујемо. Овде бих напоменуо да постоји једна разлика у процесу идентификације код Раминог гроба у односу на овај Црни Врх, из простог разлога што када смо радили Рамин гроб, из које је гробнице, колико се сећам, ексхумирано 274 ово ја на основу памћења дајем, мислим да је тако.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесте.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И мислим, онда имам добро сећање и онда мислим да је било 212 сапонифицираних тела, а да су остало били мање-више у скелетизираним облику. Зашто се сећам ове гробнице? Сећам се зато из разлога што је она до тада била највећа, најтежа за обраду, јер тела, рекао сам, њих 212 су била комплетна, дакле тела су се налазила у врећама и то у оним црним, неко каже, војничким, дебелим врећама, дакле, где је процес трулења

био знатно успорен, у влажној средини, тако да смо ми на обраду добили тела мање-више очувана, али не бих Вас сада оптерећивао, али ипак се већ осетио један мирис, мирис амонијака, распаѓања и зато ми је то остало у сећању, јер је било врло, врло тешко и напорно радити та тела. Ексхумација је вршена, ја сам био на њој само један дан, задњи дан, колико се сећам шест дана, мислим да је то био месец новембар 1998. године, мислим да је укупно трајало шест дана.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Овде стоји октобар, од 06. до 11. октобра.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Добро, могуће, ја сам рекао.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И да сте се Ви придружили 10. октобра и били 11.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја сам један био, један дан или два дана, давно је било, не сећам се тачно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Каже, био је и следећи дан.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Добро, могуће. У чему се.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То је значи било пре девет година, тачно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па, тако, отприлике.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ко Вас позива да Ви тамо дођете?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, орган који је водио, тада је био Кантонални суд, односно истражни судија, заборавио сам име, не знам. Зашто је та идентификација толиког броја, то је велики број, тако брзо ишла, из простог разлога, што су тела била, то имате Ви сигурно на фотографијама, уредно сложена, ако се не варам, у два реда. Негде је био један слој, негде два или три, не знам тачно, али знам да су била два реда, између којих је био један простор. Имате сигурно на фотографијама, Ви то боље можете сада видети него ја, ја сам мало то и заборавио. Значи та тела је било врло лако, за разлику од, на пример, на Црном Врху или на другим гробницама, ексхумирати и даље транспортовати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, била су заједно у некој?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Готово сва тела, готово сва, у врећама.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Али једна поред других?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Нису задња која смо ексхумирали, колико се сећам, нису била.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, каже овде, има неких и ван врећа.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, колико, ја не знам тачно, јесте, ово је сигурно било тако. Значи на тим који су били ван врећа, смо се мало дуже задржали. Ове који су били у врећама, отворили смо вреће, имате и фотографисано сигурно, дали ознаку, вратили ознаку, написали ознаку, једноставно, покупили на обраду. Код ових који нису били комплетни, посао је нешто дуже, ту на лицу места, трајао, јер је требало тачно, како бих рекао, скупити оно што припада том броју, јер то је било и помешано, да се кости не помешају. То је највећи проблем на гробници. Спецификум ове обраде се састојао баш у томе, што су тела, као што сам рекао, највећим делом била сапонифицирана. Дакле, њихова обрада је трајала дуго, не знам сада тачно,

али сигурно имате податак о томе и ту су рађене класичне аутопсије, класичне. Међутим.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Пошто је било и меких ткива?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Мека ткива су ту, да. Чак је то и много теже него да ме не би криво схватили, код свеже умрлог човека. Ја сам до сада урадио око, у својој пракси, око 35 година, око 16.500 обдукција, судско-медицинских, а ово је много теже радити, јер у унутрашњости ткива су или сапонифицирана већ делом у извесној мери трулежно измењена, тако да то све отежава, пре свега, проналазак места, на пример, улаза или излаза, ако је стрелна повреда, односно превасходно смо имали тај задатак, односно да нађемо пројектил. Тешко је наћи пројектил у телу, од главе до пете. Зато смо и то је онај спецификум код ове гробнице, применили, имате видим ту, рентгенске снимке, значи, свако тело је сапонифицирано, било подвргнуто претходно рентгенском снимању и по завршеном рентгенском снимању смо приступали обради. Значи, то је био предуслов да се пређе на такву обраду, јер у једну руку, посао нам је био олакшан, јер смо колико-толико ишли циљано према пројектилу, према стрелном каналу, ако је био стрелни канал, а углавном јесте, или улазном, излазном отвору, оштећењу кости које је настало у склопу стрелног или прострелног канала и тако даље. Што се тиче, када смо то завршили и написали те све записнике и предали истражном судији Кантоналног суда у Тузли, после извесног времена, не знам више тачно када, уз напомену да смо узимали исечке ДНК анализу накнадно од оних тела која нису била идентификована. Шта желим да кажем? Овде смо, пошто тада још није се користила ДНК метода, ми смо се тада служили класичном методом идентификације. То подразумева излагање тела породицама са њиховом припадајућом одећом, обућом, стварима и онда су они ту на лицу места нормално уз ону познату процедуру да они претходно морају да опишу онога кога траже, шта има, не да директно иде на тело, мислим, знам имам ту искуство велико.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Али сте за сваки случај узимали узорке ради каснијег евентуалног?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Узимали смо узорке код Раминог гроба код оних који нису били идентификовани.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли је то касније могло да буде искоришћено када је почела та метода?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јесте, ја ћу Вам и дати овде списак до сада идентификованих. Идентификовано их је од 274 укупно, 226, ево Вам овде списак.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја претпостављам тужиоче да је то други предмет који радите, да ли је тако, са Глумине?

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Могу само да дам једну напомену, наравно, највећи број се односи на тај други предмет, међутим, има.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не, имамо ми овде, ја сам издвојила тачно лица која се помињу у нашој оптужници, али овај већи предмет, претпостављам да то.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Има одређени број који се односи на овај предмет. Тако је, тако је, да знам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Е сада да ја не помешам.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја одговарам по ономе што сам добио, да ћу бити испитан на ово, ове две гробнице.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имамо један други предмет са много више мртвих, а ово што сте нам сада дали, то је значи Глумина, да ли је тако?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Глумина, односно Рамин гроб, јесте, до сада идентификованих, значи од 274, значи то је негде успешно, не знам тачно, преко 80%, значи 226.

Констатује се да је вештак приложио суду списак идентификованих лица ексхумираних са локације Глумина, Рамин гроб у току јесени 1998. године, укупно 226 лица, те председник већа на врху стране констатује «Глумина – Рамин гроб».

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А овај први списак се односи на Црни Врх.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Црни Врх, да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Извините што сам Вас прекинула. Значи, ту је идентификовано и тако кажете, преко родбине, преко, а касније је и путем ДНК анализе.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, овде је, то је једина та гробница која је тако идентификована, јер треба знати, треба имати на уму да и та класична метода и идентификација је зато се и показала да је добра и успешна, иако ми данас више не радимо уопште по класичној, јер су тела била комплет, знате. Могли сте видети код многих чак и боју очију, који су били очувани.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Они су очувани само због тог начина на који су ту били?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Сахрањени, да, они се налазе у влажној средини и у врећама које су спречавале процес трулења, а то је познато да сапонифицирано тело може остати годинама, годинама непромењено, односно мало промењено.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ви сте ту били дан, два, да ли је тако? Да ли сте могли да закључите, да ли је то била примарна гробница или секундарна гробница?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То је била примарна.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Глумина?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Глумина, Рамин гроб је примарна.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А кажете, Црни Врх, са сигурношћу секундарна или по неким, како се то уопште, да ли можете да нам мало објасните то, како се утврђује?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могу Вам објаснити, зато што примарна је примарна, где су тела комплетна, а ако имамо више некомплетних делова тела, као што сам већ рекао, означени bodyparty и тако даље, то је секундарна. ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли то онда указује да су тела премештена, па су се делови такође помешали, гардероба и то?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А на Црном Врху, да ли је било остатака неких таквих врећа или нечега у чему су та тела била пре него што су?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То није питање за мене, то не знам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То се не сећате?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја не знам, ја то не могу рећи.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А не знате?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јер ја сам и ту био можда једанпут, два пута. Ја Вам говорим о обради судско-медицинској.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Разумем, мислила сам већ овако чисто када сте већ били присутни на лицу места, да ли можете. А што се тиче ДНК анализе, бојим се да нисам баш најбоље то схватила. Да ли се узима и ДНК узорак од родбине и упоређује?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То нисам хтео да Вас, узима се, то је једна широка акција где се узима од свих сродника који траже своје.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли се то негде похрањује и чува?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То су до сада узето по читавом свету, не само у Босни и Херцеговини, мислим преко стотину хиљада је узето и онда се ради такозвано, нисам ја стручњак за то, али неке ствари знам, ради се међирање, значи, од сродника, отац, мајка, брат, сестра и тако даље, где се онда недвојбено може, сигурност је 1 на билион или пет билиона, 99,99.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да се ради о том лицу?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: О тој особи, да, сигурност је фактички сто-посто.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Пре тога не може да се каже о ком лицу се ради?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не, ми више, ја Вам кажем, Рамин гроб једино класичном методом, рекао сам због чега, више ниједна идентификација се без ДНК не ради. Напоменуо бих још, не знам колико је то сада овде, а за секундарне гробнице или терцијалне или, може се догодити и догађа се да добијемо, на пример, два, три па и пет ДНК налаза на једно те исто име, на једну те исту особу. Шта то значи? То је потврда секундарне гробнице, апсолутно, чак.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да је била и овамо и тамо?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Чак су остаци једне особе налажени, не знам Вам тачно рећи, најмање на две гробнице, можда и три гробнице и онда се од нас, ја говорим само о стручном аспект, ја друго и не могу да одговарам на питања, се врши такозвана реасоцијација. Шта је реасоцијација? Реасоцијација је уствари склапање тела колико-толико могуће једног од више делова, његовог, неспорно његовог дела. Не добијемо ни ту комплетно тело,

јер никада нећемо добити све прсте, на пример, на шакама, на ногама, али на основу неког искуства, антрополошких параметара и ових ДНК анализа, ми склапамо, да тако кажем, тело које тада добива свој идентитет, као једно тело и онда правимо записнике о том јединственом телу са свим релевантним подацима, дакле, све ово што сам рекао, пол, доб, старост, доказ повређивања, значи сублимацијом, асимилацијом свих оних података које смо ми добили из, на пример, три или четири претходно урађена записника, а потврђена ДНК анализом за ту особу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А делови били на различитим локацијама?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И тога је било, да или у истој гробници али на различитим местима.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А да Вас питам, ко је Вас уствари, Ви кажете звао Вас је истражни судија, односно касније Кантонални тужилац. Да ли Ви случајно овако знате, да ли знате шта је томе претходило, како су уопште нађене те гробнице, да ли имате о томе информације када дођете на лице места или?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То није нама за размишљање. Ми само знамо да мандат за то имају чланови Института за нестале, сада, а на територији целе БиХ, из Републике Српске и Федерације, односно пре су то биле Федерална комисија за тражење несталих, односно Канцеларија у Бања Луци за исто тако. Њихов задатак је да трагају за гробницама, да нађу локације.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Информације прате да ли има.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да изврше визите, предвизите, евентуално пробна ископавања, па.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И онда Ви долазите када је то већ?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И онда се почне са ископавањем.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Нађено тело и онда Ви подносите извештај органу који је одредио?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Који нам је дао наредбу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А овај Експертски тим кажете, основали смо, на које доба сте то мислили, од пет до девет, кажете, Ви сте били вођа и данас сте, када је то први пут практично заживело?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да Вам кажем, овај, ми једини у Босни и Херцеговини имамо Експертни тим, комплетан. Ето морам рећи, моја нека визија свега тога непосредно после рата, када сам се суочио са том делатношћу, да ја као судски медицинар ћу морати и то да радим, а нисмо имали предзнања, ми смо учили, пре свега, од Финаца, Американаца, из литературе, јер нико на просторима бивше Југославије то није знао у целости да ради, односно није се бавио тим. Нема специјализације за то, значи за форензичку антропологију, одонтологију, ми смо то учили и тада сам ја као најстарији члан одлучио да створимо тим. Дакле, у почетку наредба је ишла на моје име, али сам ја сугерисао и истражном судији или тужиоцу, нека дају на моје име, односно на име Експертног тима. А Експертни тим, као што сам рекао, је састављен из искусних лекара, форензичара, судских медицинара,

криминалистичких техничара, помоћника, административних радника, који то раде дуги низ година већ, после рата, с тиме што један део екипе, а и ја, сам имао искуство, ја сам био вођа судско-медицинских екипа, највећа масовна катастрофа у Босни и Херцеговини је била погибија 180 рудара, не знам, 26. августа 1990. године у руднику код Тузле, у доба Марковићеве владе. Ја сам био именован за вођу тог тима. Радили смо то четрнаест дана и ту смо добили та нека искуства. Нама су се повремено придружиле и колеге из Београда, Зоран Станковић, мислим покојна Христићка, из Бања Луке и Сарајева и тако даље, више се и не сећам тих имена, тако да смо имали нека искуства и пре. ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имамо овде покојног Топчић Исмаила, локалитет Снагово. Да ли се сећате тог локалитета, 2000. године, датум почетка експертизе?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја сам то видео, ја се тога не могу сетити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не сећате се?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Видим да је исти принцип.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Све је исто, зато сам и рекао, али оно што смо ми радили са подручја Снагова, то је гробница означена бројем 3. И ту имам пет идентификованих, исто Вам могу дати, ја не знам да ли је то у склопу овога.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па, ако је ово лице које је Топчић Исмаил, а ако је неко друго, онда није предмет нашег поступка.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Није. Јер зашто, зато што највећи број гробница, не знам Вам тачно рећи, сада знам да смо урадили гробницу означену бројем 10, су са подручја која припадају Сребреници, а то је сада један други, како бих рекао, реферат, тако да мој тим не обрађује посмртне остатке Сребренице, има један други тим.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Како сте утврђивали, видим овде када сам прегледала сав овај материјал, на пример, лице па каже, датум смрти, на пример 10.06.1992. године.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Знао сам да ћете ме то питати, то ме сви питају. Нормално, ми то не можемо да закључимо. То је на основу свих података, значи оних релевантних, немедицинских, од породице, од комисије, јер, гледајте, ми морамо написати потврду о смрти. У потврди о смрти мора писати датум, мора писати датум, матичар га неће прихватити и то је тај, то је тај податак.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, ти подаци су добијени од родбине?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Од сведока, од родбине и тако даље.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Е сада, да Вас питам даље, да ли уопште утврђујете старост леша и време смрти, ако, на пример, нико не зна, са којом прецизношћу можете да утврдите да је то лице преминуло 1992. године, да није 1991. или 1993. или 1995. године?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И то питање сам очекивао и не могу, исти одговор као и за ово малопре.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли уопште може да се одреди када нађете само кости?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не може, са апсолутном сигурношћу не може.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А колико близу може да се одреди?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, ево, на пример, не може ни приближно тачно. Све зависно од тога, где се посмртни остаци налазе, у каквој гробници, да ли је на отвореном, ми смо имали пуно њих и на отвореном простору, где нормално процес труљења иде брже, јер су изложени климатским различитим утицајима, тако да Вам на то питање са сигурношћу не могу да одговорим.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Е сада још једно питање, сигурно очекујете. Узрок смрти?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: А узрок смрти? Одговорићу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Видим негде има, негде нема.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То је оно што сам рекао, где нисмо сигурни, ми напишемо, несигуран узрок. Нисмо хтели никакве шпекулације, него само оно што можемо одбранили, што видимо и знањем и искуством, а значи на основу онога што сам рекао, када смо сигурни да имамо, на пример, промена на костима или на телу, од дејства пројектила, најчешће то, онда наведемо, а ако нисмо сигурни, а има сигурно више од пола где нисмо навели, да нам је узрок смрти непознат.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А на овим телима која су била подвргнута процесу сапонификације, да ли може да се утврди, на пример, да је неко лице страдало од неке повреде ножем, по врату или тако нешто, имајући у виду да постоје мека ткива, да су на неки начин сачувана?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, могло је.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То може?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Али, колико се сећам, да тога нисмо имали, колико се сећам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, у принципу Ви остајете при ономе што сте констатовали, претпостављам?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Немам шта ни да додам ни да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Има ли негде да сте могли да утврдите, на пример, да су те, овде има негде на пример код неког леша вишеструке повреде, преломи. Да ли то може да се деси да је од неких багера приликом премештања у те секундарне гробнице?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: И то сам рекао, да смо пазили на оно и навели смо, ако мало боље погледате наше записнике, где смо навели ПМ, значи посмртно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Аха, настале посмртно, *postmortum*.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, има таквих пуно, сигурно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи то је то.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То су те.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Поменуште те вреће црне, војне, кажете, ко?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја сам тако чуо да су то војне.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То сте ту на лицу места?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Нисам ја експерт за то, не знам. То су дебеле, сећам се, дебеле вреће.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: ПВЦ?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, али не оне беле, тање и имале су неку ознаку, заборавио сам то.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли су то црне? Овде пише.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Мислим да су тамне, црне оне.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Пише неки натпис «ЗОИ».

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Како?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: «ЗОИ». Да ли се тога сећате?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могуће.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У записницима пише.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могуће да јесте.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И да су имале пластичне ручке са стране.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могуће да јесте, не могу се сетити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли сте се икада пре или после ова два случаја 1998. и 2000. сусрели са таквим врећама, на неким евентуално другим локацијама или сазнали ко је могао те вреће да користи за овакве сврхе?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не сећам се са сигурношћу, али мислим, не или врло ретко, али у толиком броју сигурно не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А ови лешеви из Сребренице што кажете, то је други тим радио?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па ја сам био отприлике и то надгледао, али углавном је већим делом други тим радио.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли се сећате можда случајно, да ли је ту било неких у оваквим врећама?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Мислим да не, мислим.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Него слободно онако.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Мислим да не, односно да није било никаквих врећа.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, да, да су само слободно онако. Овде каже, били су и ван врећа, ови на Глумини где сте Ви били један или два дана, како сте Ви сада сећате. Да ли сте Ви били ту присутни баш у моменту када се откопа леш или касније када га већ изваде, хоћу да питам, да ли сте видели тај тренутак када се дође до леша, како ти ван врећа стоје, да ли су они један уз другог, имају ли неки?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Опет ћу мало по сећању.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Правилан распоред, како то изгледа?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Они су стајали, колико се сећам, не знам са које стране, према тунелу, били су у врећама и овамо на контра страни, не знам или са једне или са обадве стране или више са леве, нисам сигуран, били

су ван врећа, да ли у два реда, или само у једном реду. Мислим да је било делом и у два, значи тело на тело.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Тело на тело?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Без врећа, да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли је било нешто између, нека слама, нешто било шта?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То се не могу сетити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли су та тела била обучена?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Нека јесу, нека нису, не знам тачно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И када се онда пише та потврда о смрти и име и све ту што иде, да ли након свега?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Потврда о смрти са узроком, ако је познат, се пише на крају.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Када се све утврди?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Када се заврши идентификација, нормално и све остало.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли може за неко тело да се утврди, на пример, да је боравило у води или тако нешто?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, већ сам рекао, ако је било сапонифициран.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, то је оно ту, средина је таква, влажна, него мислим раније, на пример, да је боравило у некој реци или нешто?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не? Видим негде су нађена и документа и неке марке и личне карте, возачке дозволе. Да ли сте и то користили приликом идентификације?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, свакако.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро. Да ли има још нешто што сматрате за потребно да кажете?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не могу се ништа сетити посебно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не можете?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не могу се сетити.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Само да се вратимо на ово време смрти, пошто је то нама практично поред узрока смрти, нешто најбитније у овом поступку. Кажете да нисте се водили судско-медицинским показатељима када је то уписивано у потврду, већ неки подаци родбине и тако даље. Реците ми, ако није постојао податак родбине, везано за то, на који начин су попуњаване те потврде, ако ни родбина није знала када је тај неко њихов страдао?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, не користе се само подаци које даје породица, користе се подаци Међународног Црвеног крста, подаци од стране комисија којима је мандат то, који се баве тиме и они знају, ја не знам, нити мој тим зна, када су неке егзекуције биле, када се догодио неки догађај, они знају то, евентуално ако је неко преживео и тако даље, они воде евиденцију,

ми не знамо, а ми на крају добивамо податке од њих ради тог исписивања те потврде о смрти. Судско-медицински заиста ми не можемо казати када је време смрти, то је сигурно.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: А пошто сте говорили да сте на основу тих остатака лешева могли да утврдите приближну старост, ја сам Вас тако разумела?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја мислим да то нисам рекао.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: У једном делу сте, има у транскрипту, да сте могли да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Заживотну старост особе, али то сам рекао, али не колико је времена протекло од усмрћења до прегледа.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Не, не, нисам ни мислила на то, него његову заживотну старост, значи?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То да, то.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Колико је био тај човек стар у време усмрћења?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: То имамо судско-медицинске елементе на основу којих то одредимо.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Колико је тај податак поуздан, рецимо, колико то може да буде одступање?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Старост особе у тренутку.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Усмрћења?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, гледајте, на основу разних метода, ја сам већ рекао, у самом уводном делу сам ја рекао које су то методе које ми. Мислим, ја их не знам напамет, али када, то су морфолошке методе.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Не, не морате их наводити, него колико су те?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Доста су поуздане, доста поуздане.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Поуздане доста?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јер имамо и заиста велико искуство и промаши се, ми то знамо, промаши се у томе, а промаши се, како знамо да смо промашили. Када добијемо породицу, зато ми није можда место овде, али само да кажем и то, ми се и науком бавимо, ми управо, управо због свега овога смо направили неку, како бих рекао, босанско-херцеговачку школу, да тако кажем, управо за ове елементе.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Мене интересује колико та одступања, кажете, доста су поуздане, а колика одступања могу да буду, да ли то се може мерити?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Може се, ево, мислим не знам напамет, али Вам могу казати, одступања, на пример код Саче Брукса, то је синфиза, то је старост, шест фаза од прве до шесте, постоји средња вредност, девијација, опсег година, шири и ужи. И ово морам рећи, значи, постоји један ранг у коме не може се никада са сигурношћу рећи колико је неко стар у том тренутку. Успешност је већа што је особа млађа. Ако је особа старија, преко 40, 50

година, морфолошке карактеристике се у много чему преклапају, али, нећемо погрешити или ћемо мало погрешити код млађих особа, у првој и другој фази. То је негде старост, отприлике, 25, 30 година.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Па мене занима онда, да ли сте Ви, ако утврдите ту приближну старост, па од родбине добијете податак када је евентуално неко лице које сте идентификовали рођено, да ли сте онда утврђивали време смрти на основу тога?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не, не можемо, јер то није поуздано, сада сам рекао.

ЧЛАН ВЕЋА-СУДИЈА ОЛИВЕРА АНЂЕЛКОВИЋ: Добро, хвала.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Мада се може из Вашег писменог налаза и мишљења закључити ово што ћу Вас ја сада питати, али Ваш закључак је меродаван, па нам реците, ког пола су претежно лешеви били на ексхумираном месту Црни Врх?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Маскулини.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Сви?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не знам сви сада заиста, јер није још идентификација ни завршена, сви, претежно су мушкарци.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: А на Рамином гробу?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Исто мушкарци, могу напамет да кажем, колико се сећам, можда само две жене да су биле.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: И сада, уколико располажете са тим подацима и тим знањем сада по сећању, можете ли да кажете, према методама које сте применили за утврђивање старости, заживотне доби, која је то претежно старост, заживотне доби била код тих лешева?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Млађа и средња животна доб.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Хвала лепо, немам више питања.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Шта је професор, шта је радио у овом периоду, у првој половини 1992. године, где је био?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Баш у време, 1992. године?

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ја сам испред састава судске медицине већ тридесетак година, био сам у Тузли и бавио се тим послом и ходао по судовима, вештачио, као што радим и сада.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да ли је имао податак о томе, да ли је долазио доктор Станковић у Зворник да врши неке обдукције и тако даље?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Чуо сам, чуо сам да јесте. И на телевизији гледао, ја сам пријатељ са њим, ми се познајемо, професионално, али ми смо заједно, заједно смо радили пре рата.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ви нисте позивани у то време ништа?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: У рату? Не.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да ли му је познато.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Што значи да бих ја отишао да сам добио позив.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да ли му је позната болница у Зворнику у то време, да ли је имала патолога или стручњака за судску медицину?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Нема га ни сада, ја мислим да није, ни судског медиционара, сто-посто.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Колико, као професора судске медицине га питам, колико је поуздано утврђивање узрока смрти спољашњим прегледом леша?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: На целом телу или на?

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да, на целом телу.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Непоуздано.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Непоуздано?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Без аутопсије?

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да, без аутопсије?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Непоуздано, апсолутно.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Само ово да, мислим да то можда и има, од ових 226 идентификованих, колико их је идентификовано ДНК анализом?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не знам тачно.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Не знате? А има ли у овој другој бројци са овог Црног Врха, 360 и нешто, има ли ту идентификованих класичном методом?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Све је ДНК?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Рекао сам.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Хвала.

НАТАША КАНДИЋ: Ја бих само питала, да ли сте Ви били у Зворнику тада или у Тузли почетком ове 1992. године, када сте у Тузли радили?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесте, рекао је.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Радио сам, да, нисам ни прекидао никада.

НАТАША КАНДИЋ: А где сте у време од 08. априла када је.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: У Тузли, на Медицинском факултету, предавао судску медицину. Факултет није радио само једну годину и вештачио по судовима. Судови су радили.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, рекли сте, нећемо понављати.

НАТАША КАНДИЋ: Да ли сте били у прилици да знате шта се догађа у граду?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: У којем граду?

НАТАША КАНДИЋ: Па у Зворнику?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не, мислим слабо, нити ме је, радио сам свој посао, заиста.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Само мораћете према већу да се окренете, због транскрипта.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Шта се тада догађало, како ћу ја и да знам, ја живим у једном граду који је у то време одвојен, то је, како ћу знати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имате ли Ви можда питања, колега?

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Па, ја ћу кратко само да, ако можете докторе да нам око ових неких процедуралних ствари кажете, за Црни Врх ево да питам, у почетку. Да ли је био неки процесни руководилац константно тамо све време те обраде те гробнице из тужилаштва или суда?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: На лицу места?

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Тужиоци су се мењали, сваки дан није био исти, мислим, мењали су се.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Реците ми, овамо на овом локалитету који смо поменули, Глумина и Рамин гроб?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ту је био један из Тузле.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Из Тузле?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Шест дана био је један те исти.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Емил Халилчић мислим да се звао.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Реците ми, Ви сте набројали да у том експертском тиму сте имали два лекара, два помоћна обдуцента, два крим. техничара, једног административног радника. Да ли се то односи и на једну и на другу ову ексхумацију?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не, Рамин гроб је имао нешто мање, мислим један или два члана мање.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Реците ми, да ли сте имали неког зубара у том тиму?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ми смо се обучили, ево овако када сте ме већ питали, ми смо неколико месеци, можда и пола године, ако не и више, радили са екипом из Хелсинкија, где се налазила светски признати форензички одонтолог, значи специјалиста за зубе, за то. Хелена Ранда.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Да, то је она што је била доле на Косову.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Хелана Ранда, да, упамтио сам.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Ово Вас питам, зато што сте поменули да у суштини кључни ти елементи који се узимају за ту после ДНК анализу су из тих поузданијих, цевастих костију и зубног статуса. Да ли се то узимало ту на лицу места или касније када је то однешено негде?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Узимало се приликом обраде.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Приликом обраде, на лицу места, да, да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не на лицу места.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: А приликом обраде? А где технички нисам само разумео, та обрада је тамо негде у неком центру вероватно?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Код нас је био на Заводу за судску медицину.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: И само још једно питање да Вас питам, реците ми, да нисте Ви учествовали у каквим обудкцијама страдалих из тузланске колоне?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Хоћу одговорити?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могу одговорити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па, мислим, стварно.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Пошто смо говорили о периоду да сте били и радили.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Ако председница дозволи, ја ћу једном речју само.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Једном, да.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Да, све сам ја радио, јесам.

АДВ. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Добро, хвала.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јер сам радио у то доба свој посао.

АДВ. ДРАГАН ЂОКИЋ: Имаћу само једно питање, мада би се можда и могло закључити какав је одговор из онога што је и раније питано. У неким записницима навођени су подаци о месту смрти, изјашњавали сте се о датуму и да је то давала родбина. Да ли се то односи на исти начин?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Исти одговор.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ови што прикупљају.

АДВ. ДРАГАН ЂОКИЋ: Добро, само да потврдимо на тај начин.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јер не значи да је место сахрањивања место погибије, знамо то сви.

То је мој налаз и мишљење

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имате ли ви нека питања, немате? Ви имате право на награду и накнаду трошкова вештачења. Хоћете сада то да тражите или ћете писменим путем Служби?

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Не знам, хоћете правити паузу, нећете?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хоћемо, хоћемо.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Па, ево већ дуго радите.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ево завршавамо.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Јер ја сам и шофера ангажовао, мене чека већ и куму имам овде у Београду, па хоће да ме види и тако.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, све ћете стићи. Изволите, сада ћемо паузу.

Вештак тражи исплату накнаде трошкова за вештачење, долазак у суд, те награде за вештачење које ће накнадно одредити, па

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Исплатити трошкове за вештачење и награду према накнадно утврђеном износу.

АДВ. ДРАГОЉУБ ТОДОРОВИЋ: Да ли има још један сведок?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Још један сведок, да. Још једном сведок, сада ћемо да завршимо са вештаком.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Могу ли ја онда да се изјасним за ово, да ја не бих чекао сада и овога.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Сада ћемо да одредимо, завршавамо.

Вештак ЗДЕНКО др ЦИХЛАРЖ: Значи после овога, питања, пауза, добро.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: После паузе, Ви сте слободни, а онда трећи сведок долази после паузе. Да ли се договорио Кораћ, није још? Колега, ми бисмо да направимо паузу. Да ли има шансе да завршимо то питање или шта? Нема питања? Добро, хвала.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Одређује се пауза у трајању од 25 минута.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се главни претрес НАСТАВИ у 13,05 часова и да се у наставку доказног поступка саслуша сведок КЕРКЕЗ ДРАГАН: